

הורי הגיעו מפולין לווינה אחרי מלחמת העולם הראשונה. הם שמרו על המסורת והיינו ציונים. במשך הזמן נעשה אבא גבאי של בית כנסת. הוא גבה כספים מהקהילה עבור מקומות הישיבה. בחגים אהבתי ללכת לבית הכנסת הגדול, שם חילקו תפוזים ותמרים מפירות ארץ ישראל. כששרו זמירות, הרימו אותי למעלה עם נר גדול - סימן שיהיה לי חתן גבוה ותמיד. אבא חלם על עליה לארץ. היה לו סרטיפיקט, אבל אמא היססה וכך נשארו בווינה. גרנו קרוב לשכונת הפועלים. בימי מרד ווינה שמענו היטב את הידיות וההתפוצציות, מקרל מרקס-הוף הסמוך.

אבא היה סוחר. הוא גם לימד ריקודים סלוניים ואהב לצייר. אמא היתה עקרת בית ולא עבדה מחוץ לבית. היינו שתי אחיות, אחותי היתה גדולה ממני בחמש שנים. היא היתה שובבה גדולה והיתה עושה דברים להכעיס את הורינו, גם משכה אותי לעשות תעלולים עמה. לא הסכמתי, ואז היתה מלשינה עלי שזו אני, ואותי הענישו.

לדודה קלרה לא היו ילדים. מרוב קנאה היתה מסיתה אותנו נגד אמא. בימי המלחמה הצליחו הדודה קלרה בלום ובעלה לברוח לצרפת לפרפניון בגבול עם ספרד, אבל הגרמנים תפסו אותה. רק בעלה נותר בחיים, הוא נפטר ב-1949. בכלל היתה לנו משפחה גדולה - כולה בפולין. כולם ניספו בשואה. שתי הדודות והסבתא אשר גרו בווינה - גם הן ניספו.

למדתי בבית ספר רגיל. יום אחד הזמינה המורה את אמא ואמרה לה, שתפסיק לדבר איתי ביידיש, כי זה מקלקל את הגרמנית.

יום לפני כניסתם, בא אלינו שכן צ'כי והאיץ בנו לברוח מאוסטריה, כי עומדים לקרות דברים איומים. לא האמנו. גם לא היו לנו אמצעים כספיים, וכך נשארנו. עם כניסת הגרמנים הגבילו את התנועה והעסקים של היהודים. הילדים היהודים הוצאו מבית הספר. כך נפסקו לימודי, וישבת בבית.

ליל הבדולח זכור לי כי נכנס חייל גרמני לבית. הוא הפנה את קנה הרובה לעברי ואמר, "חבל שאת יהודיה". היו לי לחיים אדומות ונראיתי כגויה. הגרמנים הוציאו את הגברים והנשים מהבית לרחוב והריצו אותם בצעקות.

רצו לקחת את אמא להוריד את הסיסמאות האנטי נאציות מהקירות. שכן התערב וביקש שישאירו אותה בבית. הוא אמר להם, "היא עובדת מספיק". הכריחו את האוכלוסיה היהודית לבשל פעם בשבוע עדשים עם חתיכות קטנות של נקניק - קראו לזה, Ein Topf Gericht. חיילים נשלחו לבדוק האם בישלו את העדשים. כולם בכו. חיפשו זהב, כסף וכל מיני דברי ערך. אצלנו לא היה להם מזל, כי לא היו לנו דברי ערך. לאמי היה זוג עגילים באוזניים. כמוכן שהורידו אותם.

לאחר כל החיפושים רצו לדעת איפה הדודה. דודה זו גרה איתנו באותו בית למטה. היא היתה בעלת אמצעים. הם הסתתרו בבית חולים רוטשילד. סחבו את אבא לגסטפו וציוו שעליו לעזוב את וינה, אבל לא היו לנו לא אמצעים וגם לא היה לנו לאן. כאשר לקחו את אבא רצה אמי אחריו לגסטפו. היא חשבה שתוכל להצילו. אך למחרת בבוקר נתנו לו לחזור הביתה. אנו הבנות נשארנו באותו לילה לבד וחייכנו לאמא כל הלילה ובכינו עד שאמא חזרה בבוקר.

אחרי ליל הבדולח היה תוהו ובוהו, וזרקו אותנו מהבית. מצאנו מקום קטן לגור בו. הוא היה מלא פשפשים ואז בפעם הראשונה קיבלתי כינים.

ב-1938 ארגנו הג'וינט והאחים הקווקרים טרנספורט של ילדים

לאנגליה ולעוד כמה ארצות. אחותי היתה בת 14. צירפו אותה אל עוד

ילדים מווינה, הנוסעים לפלסטינה. היה עליה פתק עם שמה ותאריך לידתה.

אחרי כל מיני ההתרוצצויות סירבו להכניס אותם לארץ ישראל. הם חזרו

לחו"ל. חמש מאות הילדים נעצרו בכמה גבולות בדרך, אבל כל ארץ קיבלה

רק כמה ילדים. אחותי הגיעה לאירלנד והיא שלחה לנו גלויה משם. כך

ידענו שהיא ניצלה מהגרמנים. במאי 1939, קיבלנו גלויה ממנה, בה כתבה

שמצאה משפחה עבורי שמוכנה לקבל אותי ולתמוך בי. עלי ללכת לקונסול

הבריטי והוא יבחון אותי. אמא פחדה מאד שלא אתקבל, כי הייתי מלאה

כינים. היא ישבה איתי לילה שלם ועשתה לי טיפול בראש. למחרת הגעתי

לשגריר הבריטי. הוא היה איש נחמד מאד. הייתי ילדה יפה. הוא צבט לי

בלחיים ואמר לי, "אל תפחדי, הכל יהיה בסדר". בו במקום חתם לי על

הפספורט.

לאחר שקיבלתי את הפספורט, לא עברו כמה ימים וכבר קראו לי להפליג

באוניה בריטית. נפרדתי מההורים - הם בכו מאד. אבא נתן לי שרשרת עם

אבן תכלת וביקש שלא אשכח אותם. הוא גם ביקש שאמסור לאחותי שתסדר להם

ניירות להגר לאנגליה. היינו בערך 230 ילדים. הגענו קודם לצרפת

והולנד ובכל מקום הורידו כמה עשרות ילדים, בכל מקום גם קיבלנו שתיה

ואוכל.

הגעתי ללונדון, ולנתי שם לילה אחד. הייתי היחידה מבין הילדים

שנשלחתי לאירלנד. למחרת העלו אותי על אוניה עם העם הפשוט, אנשים

עניים. כולם שוכנו בבטן האוניה וגם אני. הייתי בסך הכל בת תשע,

ועל צוארי היה תלוי פתק מקרטון עם שמי ולאן עלי להגיע. כשראו את

הפתק, כולם ריחמו עלי ותרמו לי מטבעות גדולות. חשבתי שזה הרבה כסף,

אבל בהמשך התברר לי, שזה שווה כמה "גרושים" בלבד. הנוסעים היו אירים,

גם להם לא היה כסף.

בלונדון קיבלו את פנינו בתחנת ויקטוריה, ומשם יצאתי יחידה לאירלנד. שם חיכו לי אחותי והמשפחה שהסכימה לקבל אותי לאימוץ. זו היתה משפחה יהודית חמה והיה להם בן בגילי. הם קיבלו אותי יפה מאד. הרגשתי אצלם טוב מאד. הם הלבישו אותי בבגדים חדשים, ומיד שלחו אותי לבית ספר יחד עם שאר הילדים. אחרי שבועיים ידעתי כבר אנגלית טוב מאד.

אחותי הספיקה לסדר ניירות להורים כדי שיוכלו להגר לאנגליה. ההורים שלחו את כל החפצים האישיים לאנגליה, שיהיו מונחים באיזה מחסן עד שיגיעו. הם חיכו זמן מה, וכאשר דאו שהניירות לא מגיעה, התחילו לדאוג ושוב כתבו לאחותי. היא קיבלה הרבה מכתבים מהורי, אבל היתה מסתירה אותם ממני שלא אדע. לא דצתה לצער אותי, רק אחרי המלחמה הראתה לי את המכתבים.

דודי, שברח מווינה, גם הוא הגיע לאנגליה. הוא הלך לבד מדוע הניירות של הורי לא הגיעו והתברר שהיתה טעות. אחד הפקידים במשרד התבלבל והניירות לא הגעו, בגלל הטעות המרה הזו הורי אינם.

בשנת 1940, הגלו את הורי, את אבא שלחו לניסקו בגבול פולניה - אוסטריה. משם הוא ברח ללוב, והסתתר עם הדוד, אחיה של אמי. הם שילמו לפולנים כסף שיסתירם ולמרות זאת הם מסרו את אבא ואת דודי לגרמנים. נודע לי שהם נורו למוות בשוק. את אמי הגלו לרוסיה, שם היא נפטרה איפה שהוא בבילורוסיה. את סבתא הכניסו לטרזינשטאט, שם מצאה את מותה.

אצל המשפחה המאמצת שלי הייתי רק שנה. לדאבוני האשה חלתה במחלה ממארת ונפטרה. הייתי עצובה מאד, כי ידעתי שעלי לעזוב את המשפחה הזאת שהיו טובים אלי. בעלה לא הסתדר עם הילדים שלו, כך שהוא לא יכול היה להחזיק אותי. נשלחתי לכפר שם היתה הכשרה של "הפועל המזרחי", רובם יהודים מגרמניה. הרבה צעירים קיבלו את הכשרתם שם וכל פעם היו קבוצות נוסעות לארץ ישראל בעליה ב'. כל זה נודע לי רק יותר מאוחר. התנאים בהכשרה היו קשים. גרנו בצריפים יחד עם עכברים ובלחות גבוהה. הגעתי להכשרה לא מתוך ציונות אלא מתוך כך, שהממשלה הבריטית העבירה אותנו לשם. לא היה להם מה לעשות איתנו. כל פעם התחלפו האנשים במקום ובאו חדשים. אלה שהגיעו לארץ הצטרפו לקיבוץ טירת צבי ולקיבוץ לביא. יש לי כמה חברים גם במקומות אחרים. (כשהלכתי לבית ספר, נאלצתי לעבור בית קברות בדרך וזה המפחיד מאד. הייתי אז בת אחת עשרה).

מ-1940-1945 הייתי בהכשרה. אחותי הצטרפה להכשרה ב-1943. היא לא יכלה לסבול יותר את התנהגות המשפחה אצלם היא התגוררה. הם ניצלו אותה. הם לא היו כמו המשפחה שהיתה לי בהתחלה. היא היתה שנתיים בהכשרה, אבל לא גרנו יחד. עד גיל 12 למדתי בבית ספר יסודי ולאחר מכן בבית ספר תיכון לבנות.

לאחותי היה חבר דתי. היא רצתה שגם אני אלך בעקבותיה, אבל אני התנגדתי. בשבתות נהגתי ללכת לסרט אחרי הצהריים. בחורף ניצלתי את בית הקולנוע לא רק לבילוי, אלא גם להתחמם, כי בצריפים היה קר מאד ורטוב. בהכשרה עבדנו בכל מיני עבודות חקלאיות כמו איסוף תפוחי אדמה, דילול גזר ועוד. הרבה פעמים חבצתי חמאה בתנאים פרימטיביים בחביות. פעם בשבוע ביום ראשון, קיבלנו שיעור בעברית. היו ילדים שהציקו למורה והוא עזב אותנו. כל הילדים בהכשרה גדלו בלי הורים כמוני - לא פלא שהיו מופרעים.

נסעתי יום יום מן ההכשרה באוטובוס ללונדונדרי. הייתי תלמידה טובה, והמורה אהבה אותי מאד. שם למדתי עד גיל שש עשרה, ולאחר מכן לא איפשרו לנו להמשיך. לא רצו לשלם בשבילנו. המורה אמרה לי שהיא מוכנה שאמשיך, גם בלי שכר לימוד, אבל זה לא הסתדר.

כך קרה שבגיל שש עשרה וחצי מצאתי את עצמי בלי מסגרת לימודית ונאלצתי להתחיל לעבוד. מצאתי עבודה בחנות גדולה לבגדים. התחלתי מבראשית - קודם הגשתי תה, ואחרי תקופה התחלתי להאריך שמלות ולתפור כפתורים. הרווחתי מעט מאד.

היתה שם אשה קתולית אחת, שרצתה להעביר אותי על דתי לנצרות. היא נתנה לי ספר. זה היה תנ"ך של המסיונרים. התחלתי לקרוא בו. בהתחלה מצאתי שם סיפור דגיל, אבל אחרי כמה דפים הופיע ישו. זרקתי את הספר ויותר לא נגעתי בו. במקום עבודתי נאלצתי לעבוד גם בשבתות וחגים. יום אחד הוזמנתי למשרד למנהלת. לא היה לי מושג במה ידובר. כשנכנסתי למשרד מצאתי שם את הרב הראשי של צפון אירלנד, הרב שכטר. הוא בא לבקש מהנהלה שישחררו אותי מעבודה בשבתות וחגים. הם הסכימו ומאותו יום הייתי חופשית בכל שבת וחג.

דודי שהיה בלונדון הזמין אותי ואחותי ללונדון, אבל הוא לא דאג לנו למגורים. מצאנו מקום בהוסטל של הרב שינפלד במגורים לפליטים צעירים. גרתי שם עד גיל 20. לאחר מכן נאלצתי לעזוב, כי הגיע נוער צעיר מאתנו מאירופה ופינינו את המקום. חברה טובה עזרה לי למצוא חדר אצל נוצרים. שוב עבדתי בבית חרושת לבגדים, שם עשיתי מכפלות במכונה מיוחדת. בעל הבית היה יהודי ואני הייתי היהודיה היחידה בין כל הבנות הנוצריות. הן השמיעו הרבה דברים אנטישמיים. לא יכולתי להתאפק, ויום אחד אמרתי להן, "למה אתן מדברות כל הזמן נגד היהודים? גם אני יהודיה". פתאום נעשה שקט. לא האמינו, חשבו אותי לנוצריה.

האנפשמיות גברה בתקופה זו, הבריטים שלטו עדיין בארץ ישראל. הרבה חיילים בריטים נהרגו בארץ על-ידי המחזרות היהודיות. האשימו את היהודים במותם והבנות הוציאו את כעסן עלי. לא פעם פחדתי שידביצו לי. הייתי שרויה בפחד.

היתה לי דודה בארץ ישראל. היא כתבה לי שרצוי שאקבל אזרחות אנגלית לפני העליה ארצה. זה היה ב-1947. היא חשבה שיהיה לי קל יותר, כי אז עוד שלטו בארץ האנגלים. ב-1948 קיבלתי את האזרחות האנגלית.

ב-1951 עליתי ארצה וגרתי אצל הדודה. מיד מצאתי לי עבודה אצל דליה כדורי בתל-אביב, רח' נחלת בנימין. היתה לה מתפרה בעלת שם. תפרנו לנשים כמו חנה רובינה ועוד. עבדתי שם שנה. לאחר שנה הגעתי לעין-השופט דרך מכירים לאולפן.

ב-1952, לאחר ארבעה חודשים בקיבוץ ובאולפן, הכרתי את בנימין, ואחרי תקופה קצרה התחתנו. מאז אני חברת קיבוץ. היו שנים טובות והיו שנים פחות טובות. בסך הכל היינו מאושרים והקמנו משפחה טובה. אני מאושרת שרוב ילדי נמצאים פה יחד איתי. אני מתאבלת על בעלי שהלך מאתנו.

ערכה, רשמה והדפיסה יהודית שילה,

עין-השופט, 1995.